

*Паламарчук Олексій Олександрович,
студент 1-го курсу магістратури факультету цивільної та господарської
юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: д.ю.н., професор,
завідувач кафедри цивільного права Харитонов Є.О.*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Для України спорт набуває особливого значення в умовах кризових явищ, коли зміцнення національного престижу шляхом покращення виступу спортсменів на міжнародній арені стає вкрай важливим як об'єднуючий фактор, такий, що має надзвичайний соціо-позитивний потенціал, спорт є важливим інститутом у контексті подолання політичного та соціокультурного дистанціювання, сприяння процесам європейської інтеграції, формування соціальної політики та розвитку інфраструктури.

Спортивні відносини це такі специфічні суспільні відносини, що виникають у зв'язку з реалізацією фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, розвиваються згідно з нормами спортивного права й законодавства в цій сфері.

Сфера фізичної культури і спорту, у межах якої розгортаються спортивні відносини, пов'язані з організацією та здійсненням фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, охоплює досить широке коло складових, зокрема: «фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивну реабілітацію, дитячо-юнацький спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, олімпійський спорт тощо» [1].

Спорт є діяльністю (як фізичною, так і інтелектуальною), що ґрунтується на лідерстві та змагальності, а не лише на фізичному розвитку.

Спортивними правовідносинами варто вважати вольові, урегульовані нормами спортивного права суспільні відносини, що виникають між суб'єктами цього права у процесі організації та безпосереднього проведення фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності,

здійснення цілеспрямованих фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів змагального характеру та знаходяться під охороною держави, а також спеціалізованих недержавних спортивних організацій.

Цим правовідносинам притаманна низка специфічних ознак: наявність особливого суб'єктного складу; комплексність норм, що регулюють спортивні правовідносини; чітка часова визначеність і динамічність; наявність особливих засобів захисту прав суб'єктів спортивної сфери та специфічні заходи відповідальності за порушення відповідного законодавства; спеціальні об'єкти; сформована державна спортивна політика, що передбачає безпосередню або опосередковану участь держави в цих правовідносинах; тісний зв'язок спортивних правовідносин з вимогами спортивної етики.

У юридичній літературі під юридичною відповідальністю розуміється застосування в особливому процесуальному порядку до особи, яка вчинила правопорушення, засобів державного примусу, передбачених санкцією правової норми. Стаття 54 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» визначає відповідальність, яка настає за порушення законодавства у сфері фізичної культури і спорту: «особи, винні у порушенні законодавства у сфері фізичної культури і спорту, несуть цивільно-правову відповідальність».[2]

До цивільно-правової відповідальності притягуються суб'єкти спортивних відносин відповідно до положень Цивільного кодексу України у зв'язку, наприклад, із завданням шкоди, заподіяної життю та здоров'ю фізичної особи під час проведення спортивних змагань або у зв'язку із завданням матеріальної шкоди під час проведення спортивних змагань тощо.

Проте сфері спорту притаманні і спеціальні види відповідальності, що передбачені регламентами проведення спортивних змагань, як то: дискваліфікація суб'єкта спортивних правовідносин за порушення правил гри або за використання допінгу; відсторонення суддів; позбавлення команди підтримки уболівальників тощо. Ці види відповідальності змушують суб'єкта спортивних правовідносин зазнавати певних обмежень, наприклад, проходження штрафного кола

в біатлоні, видалення гравця з ігрового майданчика на певний час, проведення матчу при порожніх трибунах, попередження зі зняттям балів тощо.

Однак думки науковців, які досліджують проблеми спортивного права щодо кваліфікації «спортивної відповідальності» розділилися. Одні вважають, що «спортивна відповідальність» є виключно різновидом корпоративної відповідальності, оскільки впливає переважно з норм, що містяться в правилах проведення спортивних заходів, які, в свою чергу, розробляються і приймаються громадськими спортивними організаціями (федераціями за видами спорту) [3, с. 131; 4, с. 15]. Інші відносять «спортивну відповідальність» до видів юридичної відповідальності, на їх думку «законодавець просто не встигає вдосконалювати нормативні правові акти з-за бурхливого розвитку спорту» [5, с. 62] а, по-друге, зважаючи на те, що в сучасних умовах значно розширюється число нормативно-правових актів, що приймаються не державою, її органами, а членами суспільства, в тому числі населенням, засновниками недержавних організацій, установ, акціонерних товариств, трудовими колективами і громадськими організаціями; у зв'язку із тим, що правила спортивних змагань розробляються національними спортивними федераціями з урахуванням правил спортивних змагань відповідних міжнародних спортивних федерацій, і ці правила затверджуються центральними органами виконавчої влади,¹ і офіційні спортивні змагання з видів спорту проводяться за правилами, затвердженими відповідно до зазначених вимог, що дозволяє віднести правила видів спорту до різновиду нормативно-правових актів. Оскільки в даному випадку має місце санкціонована правотворчість, і тому відповідальність, передбачена за їх порушення, є юридичною. [6, с. 121].

Відповідно до ч. 1 ст. 1166 ЦК України майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовуються в повному обсязі особою, яка її завдала [7]. Очевидно, що у процесі здійснення спортивної діяльності існує великий ризик завдання май-

нової: шкоди іншій особі. Якщо спортсмени вимагали б відшкодування завданої шкоди кожного разу після бою, спарингу або спортивної гри, таких видів спорту, як бокс, кікбоксинг, боротьба, карате та навіть футбол, вже взагалі не існувало.

У разі завдання шкоди одним спортсменом іншому під час тренувань або під час проведення змагань обов'язок відшкодування шкоди необхідно поставити у пряму залежність від форми вини. Так, якщо шкода заподіяна навмисно, то й відшкодування шкоди має здійснюватися на загальних підставах. Якщо ж шкода завдана з необережності, спортсмен та його клуб мають бути звільнені від обов'язку відшкодовувати шкоду з урахуванням підвищеного ступеня небезпеки спортивної діяльності як такої.

Література:

1. Апаров А. М. Концепція спортивного права: огляд ключових аспектів. *Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*. 2017. № 1 (30). Т. 22. С. 6–19.
2. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993р. № 3808-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 14. Ст. 80
3. Прокопец М. А. Спортивная ответственность и спортивные санкции. Материалы международной научно-практической конференции «Спортивное право: перспективы развития» 29 июня 2007 года. М., 2007. С. 131–135
4. Маргулис М. А. Нормотворчество корпоративных объединений в области спорта: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.01. М., 2005. 21 с.
5. Пахолко С. В Соотношение спортивной дисциплинарной ответственности и юридической ответственности в спорте. Сборник научных статей студентов, магистрантов, аспирантов. 2015. Выпуск 14. Минск: Издательство «Четыре четверти». С. 61–63.
6. Амиров И. М. Особенности юридической ответственности в сфере спорта: к постановке проблемы. *Общество и право*. 2010. № 4 (31). С. 120–126.
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356